

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Засновано у 2015 році

Рівне – 2019

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 10. / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Р. Л. Сойчук, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2019. – 358 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Заступник головного редактора: **Сойчук Руслана Леонідівна**, доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету.

Божена Сєрадзька-Базюр, доктор габлітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм Краківської академії «Ignatianum», м. Краків, Польща.

Вихруц А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».

Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри біології та здоров'я людини Рівненського державного гуманітарного університету.

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської.

Здіслав Сіройц, доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіка, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві.

Йоланта Скубіш, доктор соціальних наук в галузі педагогіки, викладач кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві.

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки Вінницького національного технічного університету.

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Луцького національного технічного університету.

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету.

Побірченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці.

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету.

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 775 від 16.07.2018 р. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «В» (галузі науки – педагогічні).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних **Index Copernicus International**: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: **проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 9 від 31 жовтня 2019 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

Зміст

Савченко О. Літературно-художня спадщина Василя Сухомлинського – джерело емоційного розвитку молодших школярів	7
Сухомлинська О. Методична спадщина Василя Сухомлинського: через історико-педагогічне пізнання до пошуків відповідей на виклики сьогодення	15
Богуш А. Методична спрямованість педагогічної спадщини Василя Сухомлинського: методична абетка вчителя	27
Побірченко Н. Методичні аспекти концепції гуманістичного виховання В. О. Сухомлинського	34
Петренко О. Методологічні основи реконструкції педагогічної системи Василя Сухомлинського в освітньому просторі Нової української школи	40
Грона Н. Власне висловлення: мовна нормативність у контексті ідей В. О. Сухомлинського	50
Дичківська І. Методологічні підходи у побудові системи вимог до сучасного фахівця дошкільної освіти	58
Козак Л., Луцик Т. Характеристика педагогічних інновацій у роботі з дітьми дошкільного віку	67
Кононко О. Особистісна компетентність майбутнього педагога: зміст, структура, умови формування	75
Кочубей Т., Ткачук Л. Ідея радості пізнання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського: науково-методичний аспект	85
Руденко В. Моделювання культурологічної спрямованості змісту вищої освіти	93
Федяєва В. Аналіз уроків – основа успішності методичної роботи директора Павлиської школи В. Сухомлинського	103
Ящук І. Методичні аспекти принципу дитиноцентризму у педагогічній системі Василя Сухомлинського	111
Сухомлинська Л. Шкільний сад – складова освітньо-виховного середовища школи Сухомлинського	119
Kindrat P., Chalii L., Kindrat V. Formation of national consciousness in students concerning the specialty «Physical culture and sports»	129
Баліка Л., Шелюк Г. Читання як важливий засіб соціалізації дитини: актуалізація поглядів В. О. Сухомлинського	137
Горопаха Н. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів та логопедів до виявлення і розвитку обдарованих дітей	144
Гринькова Н., Стельмашук Ж. Актуалізація ідей В. Сухомлинського щодо підготовки вчителя Нової української школи	151
Джеджера К. Академічна доброчесність як моральний орієнтир професійної підготовки майбутніх вихователів	157
Ськова Т. Творча реалізація ідей С. Русової у процесі використання ручної праці в роботі закладів дошкільної освіти	165
Козлюк О. Виховання толерантного ставлення до дошкільників з особливими освітніми потребами	170
Косарева Г. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх логопедів	176
Косарева О. Характерні позиції чоловіків і жінок у ставленні до дітей дошкільного віку	183

Машкіна Л. Теорія космічного виховання в педагогічній системі М. Монтессорі.....	189
Омеляненко А. Розвиток діалогічного характеру спілкування у навчанні дітей старшого дошкільного віку складати розповідь-роздум.....	194
Онищук І. Розвиток особистості майбутнього вихователя ЗДО в концепції інноваційного функціонування системи вищої освіти.....	200
Павлюк Т. Підготовка майбутніх вихователів до застосування народної математики в практиці навчання дітей дошкільного віку в умовах інклюзивної групи.....	207
Петренко С. Аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в закладах вищої освіти Фінляндії: формування інформаційно-комунікаційної компетентності.....	213
Пріма Д. Громадянськість як інтегративна якість особистості майбутнього фахівця.....	221
Прокопчук (Дикало) В. Мистецьке краєзнавство як науково-педагогічна проблема.....	226
Руденко Н., Гордійчук А. Розвиток мовленнєвої активності в дітей з раннім дитячим аутизмом.....	234
Сергєєва Н. Психолого-педагогічні методи дослідження міжособистісних відносин дітей із сімей вимушених переселенців.....	240
Степанова О. Риторичні вміння як основа формування комунікативно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів.....	246
Тюска В. Становлення культури майбутніх педагогів в умовах клубної діяльності.....	252
Цимбал-Слатвінська С. Тенденції професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.....	258
Ціпан Т. Розвиток у школярів інтересу до читання: актуалізація досвіду Василя Сухомлинського.....	268
Шадюк О. Інноваційні підходи до організації наступності дошкільної та початкової ланок освіти.....	275
Шалівська Ю. Професійне самовиховання майбутнього вчителя: теоретичні аспекти проблеми.....	281
Юрчук О. Основні підходи до процесу підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти.....	289
Янцур Л., Янцур М. Формування у старших дошкільників інтересу до професійної діяльності дорослих.....	299
Доробки молодих науковців	
Войтович О. Формування емоційної саморегуляції майбутніх вихователів.....	305
Марчук Г. Підготовка майбутніх вихователів до формування соціального досвіду дітей дошкільного віку.....	312
Мороз-Рекотова Л. Сучасні педагогічні технології навчання як засіб формування професійно-комунікативної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	318
Паукова А. Медіаграмотність як пріоритетний напрям педагогіки у сфері інформаційного захисту дітей на сторінках педагогічної преси США.....	329

Федорова Н. Діагностика особливостей сформованості емоційно-ціннісного компонента гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів.....	337
Чередник А. Категорія «готовність» в аспекті підготовки майбутнього вчителя-реабілітолога в умовах інклюзії.....	345

Руденко Наталія

кандидат психологічних наук, доцент, доцент
кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Т.І.Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету,
м.Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-1927-7742,
e-mail: Natalia9A147@gmail.com

Гордійчук Анжела

здобувач вищої освіти
спеціальності «Спеціальна освіта»
Рівненського державного гуманітарного університету,
м.Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-6784-5986
e-mail: nzlgordijcuk@gmail.com

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ В ДІТЕЙ З РАННІМ ДИТЯЧИМ АУТИЗМОМ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність проблеми розвитку мовленнєвої активності в дітей з раннім дитячим аутизмом (РДА). Відмічається, що діти-аутисти страждають від власної нездатності налагодити соціальну взаємодію, підтримувати контакт з чужою людиною, мають труднощі сприймання інформації та розуміння ситуації спілкування. Розкрито суть поняття «мовленнєва активність». Проаналізовано сучасні дослідження з проблеми. Представлено результати власного експериментального дослідження. Було встановлено, що мовленнєва активність у дітей з РДА сформована на низькому рівні. Для дошкільників характерні мовленнєвий негативізм; нестійкий інтерес до ситуації обстеження, вибіркове виконання завдань; відсутність інтересу до завдань; наявність ехололій, фраз-штампів, автономного мовлення, відсутність власного ініціативного мовлення; відсутність потреби відповідати на поставлені запитання, звертатися із запитаннями, виправляти допущені помилки. У статті представлено корекційно-розвивальну програму, завданнями якої є розвиток мовленнєвої активності в дітей-аутистів. На заняттях приділяється увага розвитку фонематичного слуху; загальної і тонкої моторики, кінстетичних відчуттів, міміки, пантоміміки, просторових організацій рухів; мовної моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання; розвитку навичок правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування. Показано, що серія логоритмічних занять сприяє успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, її інтеграції в соціум. За результатами корекційно-розвивальної роботи у дітей з РДА підвищився рівень мовленнєвої активності.

Ключові слова: ранній дитячий аутизм, мовленнєвий розвиток, мовленнєва активність, корекційно-розвивальна програма, логоритміка.

Постановка проблеми. Мовленнєвий розвиток – один з основних чинників становлення особистості. Ступінь розвитку мовленнєвої сфери психіки визначає рівень сформованості соціальних і пізнавальних досягнень – потреб та інтересів, знань, умінь, навичок, а також інших психічних якостей, що є основою особистісної культури. Як показує практика, на жаль, значний відсоток осіб з аутизмом не оволодівають

мовленням як засобом комунікації у повному обсязі (Базима, 2012).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У сучасних дослідженнях поняття «мовленнєва активність» розглядається у двох взаємопов'язаних аспектах: з одного боку, це властивість особистості, що виявляється в здатності висловлюватися і сприймати мовлення іншого суб'єкта мовленнєвої комунікації, з іншого – якісно-кількісна характеристика мовленнєвої діяльності (У. Сидорова, Л. Айдарова, І. Зимня, О. Леонтьєв, Р. Фрумкіна, О. Шахнарович, Д. Ельконін та ін.). Також мовленнєва активність розглядається як умова мовленнєвого спілкування (Б. Ананьєв, А. Алхазішвілі, О. Бодальов, Л. Божович, О. Грибова, Р. Фрумкіна, Б. Яшина та ін.), як показник інтелектуального розвитку (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, О. Лурія, Д. Ельконін та ін.).

Під мовленнєвою активністю більшість авторів розуміють стійку властивість особистості дитини, що виявляється: у самостійному, різноманітному, ініціативному використанні мовлення у практиці спілкування; в активному володінні мовленням (Башина, 1999).

Видатні дослідники у галузі психології Л. Венгер та Г. Кравцов виділяють такі чинники мовленнєвої активності: наявність у дитини пізнавальних інтересів; наявний рівень знань дитини; уміння зосереджувати увагу на пропонованому матеріалі; уміння діяти відповідно до вказівок педагога; зацікавленість у вирішенні пропонованих завдань; наявність потреби відповідати на поставлені запитання, звертатись із запитаннями, виправляти допущені помилки.

Проявами мовленнєвої активності дослідники вважають: швидкість мовленнєвих реакцій; вибір ігор і захоплень, пов'язаних з мовленням, швидкість і точність вибору слів, правильність розгортання синтаксичних конструкцій, тексту (М. Львов); здатність дитини без підказок і тривалих пауз розвивати свою думку (Л. Павлова); темп мовленнєвої промови (Р. Фульга); балакучість (В. Сибірякова), які прослідковуються в усіх функціях мовлення. Подальше вивчення та дослідження мовленнєвої активності дозволить допомогти дитині в майбутньому оволодіти основними навичками комунікативної поведінки, мовленням, навчитися пристосовуватися до життя у соціумі (Рожественська, 2002).

Вчені С. Конопляста, В. Косинкіна відмічають 4 компоненти мовленнєвої активності: імпресивний, експресивний, інтелектуальний, особистісний (Конопляста, 2013).

Діти, які хворіють на ранній дитячий аутизм, мають різні за ступенем тяжкості мовленнєві розлади. Аутизм охоплює весь спектр мовленнєвих порушень. З віком характер мовленнєвої поведінки дітей, які хворіють на аутизм, змінюється. Мовлення деяких дітей зовсім не розвивається, в той час як в інших дітей спостерігається значний прогрес мовленнєвих умінь і вони можуть більше спілкуватися. Значне поліпшення може наставати, швидше за все, у таких дітей, які не є розумово відсталими і оволоділи мовленням в ранньому віці (Шульженко, 2009).

Нерідко дитина-аутист перестає говорити з оточуючими, хоча іноді продовжує розмовляти сама з собою або уві сні. Таким чином, комунікативна функція мови не розвивається. Втрата мови завжди супроводжується порушенням невербальних комунікацій, зменшенням кількості жестів і імітацій. Діти з аутизмом рідко використовують повноцінну мову в спілкуванні. У старшому дошкільному віці вони зазвичай погано говорять за межами звичної для них обстановки. Гуління і лепет з'являються пізніше або їх нема взагалі; лепет не звернений до дорослого, дитина не повторює почуті звуки, слова. У дітей з РДА спостерігаються стійкі аграматизми, вони майже ніколи не використовують особовий займенник «я» і стверджувальне слово «так» (Рожественська, 2002).

Більшість дітей з розладами аутичного спектра мають високу емоційну чутливість до музики, ритмічних віршів, яскравих образотворчих та театральних образів. Окрім цього, більшість аутичних дітей дуже вразливі до стимулів зовнішнього середовища

(зорових, звукових, нюхових, тактильних); у їхній системі сприймання довікля домінує той чи інший сенсорний канал, і вони прагнуть отримати бажані враження саме через цей орган відчуття. Тому, наприклад, коли йдеться про цікавість для дитини певного музичного інструмента, то тут визначальними можуть виявитися такі його характеристики, як його зовнішній вигляд (форма, лінії, колір), звук, особливі відчуття цього інструмента на дотик, або його привабливість за запахом тощо (Питерс, 2003). Саме тому в логопедичній роботі з дітьми з РДА застосовують систему ритмічного виховання, яка набула великого поширення в країнах Європи на початку ХХ століття. Логопедична ритміка посідає особливе місце в системі комплексного методу корекційної роботи з дітьми з РДА і служить нормалізації рухових функцій та мовлення, зокрема дихання, голосу, ритму, темпу і мелодико-інтонаційної сторони (Солодчук, 2007).

Логоритмічні заняття – це методика, яка спирається на зв'язок слова, музики і руху, включає в себе пальчикові, мовленнєві, музично-рухові і комунікативні ігри. Взаємодія зазначених компонентів може бути різноманітною, з переважанням одного з них (Чеснокова та Золотарьова, 2017).

Мета статті: представлення і узагальнення результатів теоретико-емпіричного дослідження рівня мовленнєвої активності у дошкільників з розладами аутичного спектра.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мета нашого дослідження – розробка програми з розвитку мовленнєвої активності у дітей з РДА. Дослідження проводилося у благодійній організації «Крила віри» м. Рівного та у Рівненському обласному навчально-реабілітаційному центрі Рівненської обласної ради. В експерименті брали участь 28 дітей (3 дівчат та 25 хлопців) віком від 3 до 6 років, а також 28 батьків дошкільників-аутистів, психолог, логопед. Тривалість експерименту склала шість місяців, протягом яких діти відвідували заняття корекційного спрямування. Було сформовано експериментальну і контрольну групи, які склалися з 14 дітей у кожній.

Під час проведення діагностики мовних порушень та оцінювання результатів ми здійснювали індивідуально-орієнтований підхід: враховували особливості особистісного розвитку на певному віковому етапі дітей, оскільки відсутність інтересу, мотивації може звести всі зусилля педагога нанівець.

З метою вивчення мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з РДА було застосовано два методи:

1. Інтерв'ю для батьків та педагогів (психолог, логопед), яке дало змогу дослідити анамnestичні дані, особливості як вербальної, так і невербальної комунікації та мовленнєвої активності дітей з РДА.

2. Модифікований варіант методики дослідження мовленнєвої активності дітей з РДА (С. Конопляста, В. Косинкіна). Зміст методики вивчення мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з РДА складався з чотирьох основних блоків – імпресивного, експресивного, інтелектуального, особистісного.

За результатами діагностики було встановлено, що мовленнєва активність у дітей з РДА сформована на низькому рівні. Для дошкільників характерно: порушення контактності, яке виявляється в тому, що діти самотійно не вступають у взаємодію з іншими людьми, проявляють вибіркочну контактність, у деяких випадках – негативізм; нестійкий інтерес до ситуації обстеження, прояви протесту в ході обстеження; вибіркоче виконання завдань; відсутність інтересу до складних, але знайомих завдань; невміння зосереджуватись на виконанні завдань; наявність ехололій, фраз-штампів, автономного мовлення; відсутність власного ініціативного мовлення; відсутність потреби відповідати на поставлені запитання, звертатися із запитаннями, виправляти допущені помилки.

З метою формування мовленнєвої активності у дітей з розладами аутичного спектра ми провели серію занять корекційно-розвивальної програми. Ми поставили перед собою наступні завдання: за допомогою корекційно-розвивальної програми дати

кожній дитині можливість отримати досвід взаємодії з людьми; розвинути слухову увагу і фонематичний слух; сприяти успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, її інтеграції в соціум; сприяти розвитку загальної і тонкої моторики, кінестетичних відчуттів, міміки, пантоміміки, просторових організацій рухів; розвитку мовної моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання; скорегувати порушення комунікативних навичок у різних формах зв'язного мовлення з його просодичним оформленням, збільшити обсяг і якість пасивного словника; сформувати навички правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування.

Специфічні завдання корекційно-розвивальної програми: формувати у дітей мотивацію до взаємодії та спілкування; стимулювати ігрову, комунікативну, мовленнєву активність дитини; вивільняти напругу, досягати розкутості; створювати передумови для спонтанної, довільної поведінки в цілому; сприяти зміцненню кістково-м'язового апарату; розвивати моторику (загальну, дрібну, мімічну); виховувати правильну поставу, ходу, грацію рухів.

З метою розвитку мовленнєво-рухової діяльності дітей з розладами аутичного спектра ми виокремили декілька рівнів в освоєнні дитиною правил логоритміки: від пасивної участі і обов'язкової підтримки дорослого в логоритмічних іграх та вправах до активної ігрової взаємодії з педагогами та з іншими дітьми. Залежно від здатності дитини долучатися до нової ситуації та готовності до взаємодії з дорослим та однолітками ми визначили такі 4 рівні становлення мовленнєво-рухової діяльності дитини з аутизмом:

- Рівень 1 – налагодження контакту; Рівень 2 – наслідування;
- Рівень 3 – ігри з правилами;
- Рівень 4 – сюжетно-рольові ігри.

Організація занять:

- заняття були розраховані на дітей дошкільного віку з РДА;
- тривалість заняття 25-30 хвилин;
- заняття проводилися 3 рази на тиждень;
- форма проведення – індивідуальна, групова;
- місце проведення – ігрова кімната, музичний зал.

Після проведення корекційно-розвивальної роботи ми обстежили дошкільників за допомогою методики вивчення мовленнєвої активності дітей з РДА (С. Конопляста, В. Косинкіна).

Було встановлено, що у дітей експериментальної групи підвищився рівень розуміння назв частин тіла, функцій знайомих предметів, розуміння назв знайомих дій. Рівень ігрової діяльності покращився. Підвищилися показники виконання словесних інструкцій у контексті того, що відбувається, а також поза контекстом, уміння наслідувати тварин, комунікативної діяльності, здатність давати відповіді «так» чи «ні» на прості запитання. У дітей з РДА покращилися показники розуміння назв дій, рівень сприйняття та підтримки бесіди, уміння складати відому дитині казку. Підвищилися рівень запам'ятовування та показники уміння співвідносити однакові предмети, уміння класифікувати за кольором та формою, розрізняти ознаки предметів і певні події, уміння виключати зайвий предмет, відтворювати логічну послідовність, уміння розрізняти емоції. У контрольній групі суттєвих змін у показниках компонентів мовленнєвої активності не виявлено.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, ми можемо стверджувати, що наша корекційно-розвивальна робота була ефективною, сприяла підвищенню рівня мовленнєвої активності в дітей-аутистів. Ми рекомендуємо авторську програму з розвитку мовленнєвої активності в дітей з РДА в закладах спеціальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базима, Н. (2012). Проблема мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*, 4, с. 14-19.

Башина, В. (1999). *Аутизм в детстве*. М.: Медицина. 236 с.

Рождественська, М. (2002). Синдром органічного аутизму у дітей із затримкою психічного розвитку. *Дефектологія*, 2, с. 46-49.

Конопляста, С., Косинкіна, Ю. (2013). До проблеми мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з аутистичними проявами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Вип. 24, с. 134-137.

Шульженко, Д. (2009). *Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей*. К.: Слово. 381 с.

Питерс, Т. (2003). *Аутизм: от теоретического понимания к педагогическому воздействию*. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. 240 с.

Солодчук, С. (2007). Комунікативна взаємодія як соціально-психологічний феномен Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Вип. 38. Рівне: РДГУ, с. 152-155.

Чеснокова, Л. та Золотарьова, О. (2017) *Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення*. Харків: Основа. 160 с.

REFERENCES

Bazyma, N. (2012). Problema movlennievoi aktyvnosti u ditei z autystychnymy porushenniamy [The Problem of Speech Activity in Children with Autistic Disorders]. *Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnyho universytetu (Pedahohichni nauky)*, 4, s. 14-19. (in Ukrainian)

Bashyna, V. (1999). *Autyzm v detsve* [Autism in Childhood]. M.: Meditsyna. 236 s. (in Russian)

Rozhdestvenska, M. (2002). Syndrom orhanichnogo autyzmu u ditei iz zatrymkoiu psykhychnoho rozvytku [Organic Autism Syndrome in Children with Mental Retardation]. *Defektolohiia*, 2, s. 46-49. (in Ukrainian)

Konopliasta, S. & Kosynkina, Yu. (2013). Do problemy movlennievoi aktyvnosti ditei doshkilnoho viku z autystychnymy proiavamy [To the Problem of Speech Activity of Preschool Children with Autistic Manifestations]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia*. Vyp. 24, s. 134-137. (in Ukrainian)

Shulzhenko, D. (2009). *Osnovy psykholohichnoi korektsii autystychnykh porushen u ditei* [Basics of Psychological Correction of Autistic Disorders in Children]. K.: Slovo. 381 s. (in Ukrainian)

Pyters, T. (2003). *Autyzm: ot teoretycheskoho ponymaniya k pedahohycheskomu vozdeistviyu* [Autism: from Theoretical Understanding to Pedagogical Impact]. M.: Humanity. izd. tsentr VLADOS. 240 s. (in Ukrainian)

Solodchuk, S. (2007). Komunikatyvna vziaiemiia yak sotsialno-psykholohichnyi fenomen [Communicative Interaction as a Socio-psychological Phenomenon]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*. Vyp. 38. Rivne: RDHU, s. 152-155. (in Ukrainian)

Chesnokova, L. & Zolotarova, O. (2017). *Zaniattia z lohorytmiky dlia ditei iz vadamy movlennia* [Logarithm Classes for Children with Speech Impairments]. Kharkiv: Osнова. 160 s. (in Ukrainian)

DEVELOPMENT OF SPEECH ACTIVITY AMONG CHILDREN WITH EARLY CHILDHOOD AUTISM

Nataliia Rudenko

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy
and Psychology (Preschool and Correctional)
named after Professor T.Ponimanska,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1927-7742,
e-mail: Natalia9A147@gmail.com

Anzhela Hordiichuk

Competitor for Higher Education,
Specialty "Special education",
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6784-5986
e-mail: nzljordijcuk@gmail.com

Abstract. The article actualizes the relevance of the speech activity development problem among children with early childhood autism (ECA). It was admitted that autistic children suffer from their inability to establish social interactions, maintain contact with another person, experience difficulties in perceiving information and understanding communicative situations. The current research on the issue has been reviewed in the article. The majority of scholars approach speech activity as a peculiar quality of a child's personality, which is manifested in independent, diverse, proactive use of speech and active speech command.

The results of an experimental study conducted by the author are presented in the article. It has been stated that the speech activity of children with ECA is formed at a low level.

It was clarified, that preschoolers are characterized by the following patterns: speech negativism; unstable interest in the examination; selective approach to the tasks; lack of interest in interactions; echolalia, speech clichés, autonomous speech, lack of proactive speech; unwillingness to answer or ask questions, or to correct mistakes. The article presents a program for correction and development, the aim of which is to develop speech activity in autistic children. The focus is on the development of phonemic hearing general and fine motor skills, kinesthetic senses, facial expressions, pantomimic, spatial movements arrangements; language motor skills for the formation of the articulatory base of sounds, physiological and phonological breathing; the development of the skills for the proper use of sounds in different forms and types of speech, in all situations of communication. It has been demonstrated that a series of logorhythmic exercises facilitate successful adaptation, rehabilitation, personal growth of a child, as well as their integration into society. According to the results of the correction and development measures, the level of speech activity among children with ECA increased.

Keywords: early childhood autism (ECA), speech development, speech activity, correction and development program, logorhythmics.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2019 р.

